

UREDBA O ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI RADNIKA

(*"Sl. glasnik RS", br. 4/2000*)

Član 1

Ovom uredbom uređuje se sprovođenje zdravstvene zaštite radnika i utvrđuje program za sprovođenje ove zaštite.

Član 2

Zdravstvena zaštita radnika sprovodi se po programu kojim se utvrđuju: opšti i posebni ciljevi u zdravstvenoj zaštiti radnika, mere, aktivnosti i postupci u realizaciji ciljeva i zadaci zdravstvenih ustanova u sprovođenju programa.

Program iz stava 1 ovog člana odštampan je uz ovu uredbu i čini njen sastavni deo.

Član 3

Sredstva za sprovođenje zdravstvene zaštite iz člana 2 ove uredbe obezbeđuju se u skladu sa zakonom.

Član 4

Ova uredba stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".

PROGRAM ZDRAVSTVENE ZAŠTITE RADNIKA

I OPŠTI I POSEBNI CILJEVI U ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI RADNIKA

1. Opšti ciljevi zdravstvene zaštite radnika

Opšti ciljevi zdravstvene zaštite radnika jesu:

- 1) prevencija profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom i povreda na radu;
- 2) rano otkrivanje, dijagnostika profesionalnih bolesti i bolesti u vezi s radom, kao i lečenje i rehabilitacija obolelih i povređenih na radu.

2. Posebni ciljevi zaštite zdravlja radnika

Posebni ciljevi zaštite zdravlja radnika jesu:

- 1) primarna prevencija oštećenja zdravlja radnika sprovođenjem mera i aktivnosti usmerenih na unapređenje i zaštitu kvaliteta radne sredine, prvenstveno mera koje sprečavaju i onemogućavaju emitovanje u radnu sredinu profesionalnih štetnosti hemijskog, fizičkog ili biološkog porekla, odnosno mera koje sprečavaju ili umanjuju izloženost radnika tim agensima;
- 2) pravovremeno otkrivanje rizika vezanih za nove tehnologije (automatizacija, hemijske materije, fizička energija, biotehnologija, transfer opasnih tehnologija i dr.) i pojavu novih profesionalnih bolesti različitog porekla;

- 3) uspostavljanje registra svih profesionalnih štetnosti (poznatih i suspektnih), sistema redovnog nadzora nad njima, kao i kontrole izloženosti radnika tim agensima;
- 4) zdravstveno vaspitanje i obrazovanje radnika za sprovođenje mera i aktivnosti usmerenih na stvaranje i razvijanje svesti o potrebi zdravog načina života i rada, kao i mera za odvikavanje od štetnih navika, običaja i ponašanja na radu;
- 5) informisanje radnika i ukupne javnosti o svim aspektima profesionalnih rizika;
- 6) rano dijagnostikovanje profesionalnih bolesti i bolesti u vezi s radom u pretkliničkoj i supkliničkoj fazi periodičnim, kontrolnim i ciljanim medicinskim pregledima i sprovođenjem skrininga;
- 7) sistematsko utvrđivanje uzroka povreda na radu i sprovođenje svih mera tehničke i medicinske prevencije profesionalnog traumatizma;
- 8) obezbeđenje posebne zdravstvene zaštite vulnerabilnih grupa radne populacije: omladine, žena u reproduktivnom periodu, starijih radnika, hroničnih bolesnika i hendikepiranih osoba;
- 9) permanentna edukacija svih kadrova (sa srednjom, višom ili visokom spremom) koji učestvuju u sprovođenju ovog programa radi obezbeđivanja multidisciplinarnog pristupa u medicini rada;
- 10) unapređenje naučnih istraživanja u oblasti zdravstvene zaštite radnika (osnovnih, razvojnih, primenjenih) i saradnja sa međunarodnim naučnim institucijama;
- 11) praćenje, proučavanje i davanje predloga za usklađivanje zdravstvenih standarda u oblasti zdravstvene zaštite radnika sa usvojenim dokumentima Svetske zdravstvene organizacije (u daljem tekstu: SZO) i Međunarodne organizacije rada (u daljem tekstu: MOR);
- 12) uspostavljanje i unapređenje saradnje sa Uredom za medicinu rada SZO, MOR i drugim međunarodnim organizacijama i institucijama koje se direktno ili indirektno bave zaštitom zdravlja na radu;
- 13) praćenje i evaluacija sprovođenja ovog programa.

3. Prioriteti u ostvarivanju ciljeva

Prioriteti u ostvarivanju ciljeva jesu:

- 1) uspostavljanje registra svih profesionalnih štetnosti u Republici prema teritoriji i granama delatnosti i utvrđivanje stepena zdravstvenog rizika od tih štetnosti, kao i registra radne populacije izložene povišenom riziku od profesionalnih bolesti i povreda na radu (do 31. decembra 1999. godine);
- 2) smanjenje učestalosti profesionalnih bolesti za 25% u narednih pet godina (do 31. decembra 2002. godine), pri čemu kao pokazatelj služi smanjenje stope incidencije profesionalnih bolesti u odnosu na 1990. godinu;
- 3) smanjenje učestalosti povreda na radu za 15% u narednih pet godina (do 31. decembra 2002. godine), pri čemu kao pokazatelj služi smanjenje prosečne godišnje stope povređivanja u odnosu na 1990. godinu;

4) izučavanje učestalosti i profesionalnih faktora rizika bolesti u vezi s radom među industrijskim radnicima, sa predlogom dodatnih mera prevencije (do 31. decembra 2000. godine).

II MERE, AKTIVNOSTI I POSTUPCI U REALIZACIJI CILJEVA

Radi ostvarivanja postavljenih opštih i posebnih ciljeva zdravstvene zaštite radnika, ovim programom utvrđuju se mere i aktivnosti, i to u oblasti:

- 1) primarne prevencije profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom i povreda na radu;
- 2) sekundarne prevencije profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom i povreda na radu;
- 3) lečenja i rehabilitacije obolelih i povređenih na radu.

1. Primarna prevencija profesionalnih bolesti, bolesti u vezi sa radom i povreda na radu

U okviru primarne prevencije, koja ima za cilj sprečavanje nastajanja profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom i povreda na radu potpunim sprečavanjem ili smanjenjem izloženosti profesionalnim štetnostima, sprovode se sledeće mere i aktivnosti:

- 1) praćenje uslova za uvođenje novih tehnologija, opreme i uređaja koji dovode do pojave profesionalnih štetnosti hemijskog, fizičkog ili biološkog porekla;
- 2) praćenje standarda kvaliteta pojedinih elemenata zdrave radne sredine, odnosno intenziteta i trajanja izloženosti radnika pojedinim profesionalnim štetnostima;
- 3) obezbeđivanje, prikupljanje, obrada i analiza podataka o stanju kvaliteta i uslovima radne sredine, intenzitetu i trajanju izloženosti profesionalnim štetnostima;
- 4) praćenje aktivnosti radnika, preduzeća, ustanova i drugih organizacija na zaštiti i unapređenju kvaliteta radne sredine;
- 5) organizovano sprovođenje prethodnih lekarskih pregleda radnika za rad na radnim mestima sa posebnim uslovima rada;
- 6) stručno usavršavanje zdravstvenih radnika i zdravstvenih radnika sa visokom, višom i srednjom stručnom spremom za sprovođenje prevencije profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom i povreda na radu;
- 7) organizovano sprovođenje zdravstvenog vaspitanja i obrazovanja radnika koji se odnose na zdravstvenu zaštitu radnika;
- 8) sprovođenje ostalih specifičnih, nespecifičnih i opštih mera i aktivnosti primarne prevencije profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom i povreda na radu.

2. Sekundarna prevencija profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom i povreda na radu

Sekundarna prevencija profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom i povredama na radu obuhvata:

- 1) organizovano sprovođenje periodičnih lekarskih pregleda radnika koji rade na radnim mestima sa posebnim uslovima rada;

- 2) sprovođenje kontrolnih i ciljanih lekarskih pregleda radnika koji rade na radnim mestima sa posebnim uslovima rada;
- 3) sprovođenje sistematskih lekarskih pregleda svih zaposlenih bez obzira na vrstu i intenzitet profesionalnog rizika;
- 4) sprovođenje skrininga radi ranog otkrivanja početnih oštećenja zdravlja, u skladu sa utvrđenim morbiditetom.

3. Lečenje i rehabilitacija obolelih i povređenih na radu

Lečenje i rehabilitacija obolelih i povređenih na radu obavlja se u ambulantno-polikliničkim i bolničkim uslovima prema medicinskim indikacijama, u skladu sa zakonom i aktima Republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje.

III ZADACI ZDRAVSTVENIH USTANOVA U SPROVOĐENJU PROGRAMA

U sprovođenju ovog programa učestvuju:

- 1) domovi zdravlja
- 2) zavodi za zdravstvenu zaštitu radnika, i
- 3) Klinički centar Srbije (Institut za medicinu rada).

1. Dom zdravlja

Zadaci doma zdravlja, odnosno dispanzera za medicinu rada u sprovođenju ovog programa jesu:

- 1) praćenje higijenskih, epidemioloških i socijalnih uslova radne sredine i predlaganje mera za sprečavanje uticaja štetnih činilaca kojima su radnici izloženi u toku procesa rada;
- 2) po zahtevu radnika ili poslodavca daje mišljenje u vezi sa izborom zanimanja (profesionalnom orijentacijom) i u vezi sa raspoređivanjem radnika na odgovarajuće radno mesto;
- 3) vršenje lekarskih pregleda radnika pri zapošljavanju;
- 4) obavljanje preventivnih pregleda zaposlenih koji ne rade pod posebnim uslovima rada;
- 5) praćenje zdravstvenog stanja hronično obolelih radnika i invalida;
- 6) pružanje hitne medicinske pomoći povređenim i akutno obolelim radnicima na radu;
- 7) učešće u sprovođenju mera prevencije bolesti zavisnosti kod radnika, posebno alkoholizma;
- 8) ocenjivanje potrebe upućivanja radnika na aktivni rekreativni odmor, na preventivni tretman i u rehabilitacione centre;
- 9) utvrđivanje potrebe uvođenja dopunske i zaštitne ishrane;
- 10) praćenje i analiziranje ukupnog i specifičnog morbiditeta, apsentizma i profesionalnog traumatizma;
- 11) sprovođenje zdravstvenog vaspitanja radnika usmerenih na stvaranje i razvijanje svesti o potrebi zdravog načina života i rada kao i na odvratanje od štetnih navika, običaja i ponašanja na radu;

- 12) stručno usavršavanje zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika u oblasti medicine rada;
- 13) učestvovanje u realizaciji istraživačkih projekata;
- 14) vrši dijagnostiku, lečenje i rehabilitaciju obolelih i povređenih radnika iz grana medicine, odnosno stomatologije iz koje dom zdravlja obavlja zdravstvenu delatnost.

Dom zdravlja obavlja i prethodne i periodične lekarske preglede radnika na radnim mestima sa posebnim uslovima rada, ukoliko je ministarstvo nadležno za poslove rada uz saglasnost ministarstva nadležnog za poslove zdravlja utvrdilo da u skladu sa propisima o zaštiti na radu ispunjava propisane uslove za obavljanje prethodnih i periodičnih lekarskih pregleda radnika na radnim mestima sa posebnim uslovima rada.

2. Zavod za zdravstvenu zaštitu radnika

Zadaci zavoda za zdravstvenu zaštitu radnika u sprovođenju ovog programa jesu:

- 1) praćenje i proučavanje stanja radne sredine, identifikacija i kvantifikacija svih profesionalnih štetnosti na radnom mestu i preduzimanje odgovarajućih mera u cilju zaštite i unapređenja radne sredine;
- 2) utvrđivanje psihofizioloških i drugih zdravstvenih zahteva radnih mesta i predlaganje mera za njihovo usklađivanje sa sposobnostima radnika;
- 3) istraživanje i otkrivanje uzroka oboljevanja od profesionalnih bolesti i bolesti u vezi s radom kao i uzroka povređivanja na radu;
- 4) po zahtevu radnika ili poslodavca daje mišljenje u vezi sa izborom zanimanja (profesionalnom orijentacijom) i u vezi sa raspoređivanjem radnika na odgovarajuće radno mesto;
- 5) obavljanje prethodnih pregleda radnika za rad na radnim mestima s posebnim uslovima rada;
- 6) obavljanje lekarskih pregleda radnika pri zapošljavanju;
- 7) obavljanje periodičnih pregleda radnika koji rade na radnim mestima s posebnim uslovima rada;
- 8) organizovanje drugih preventivnih pregleda radnika (kontrolni, sistematski, ciljani, vanredni, sanitarni) i učestvovanje u njihovom izvođenju;
- 9) obavljanje pregleda i izdavanje odgovarajuće dokumentacije o sposobnosti za upravljanje motornim vozilima u drumskom saobraćaju u skladu sa propisima o bezbednosti saobraćaja;
- 10) obezbeđivanje propisanih specijalističkih pregleda u sklopu preventivnih pregleda radnika;
- 11) predlaganje i sprovođenje mera za sprečavanje, suzbijanje, otkrivanje i lečenje profesionalnih bolesti;
- 12) učestvovanje u procenjivanju potreba dopunske i zaštitne ishrane kao i zdravstvene rekreacije radnika, uz vođenje računa o uslovima rada i zahtevima radnog mesta;
- 13) pripremanje dokumentacije i upućivanje radnika na aktivni odmor, preventivni tretman i na rehabilitaciju obolelih i povređenih;
- 14) analiziranje povreda na radu i medicinskog apsentizma i davanje predloga mera prevencije;

- 15) učešće u sprovođenju mera prevencije bolesti zavisnosti kod radnika i posebno alkoholizma;
- 16) davanje stručnog mišljenja i predlaganje posebnih mera zdravstvene zaštite radnika (skraćeno radno vreme, duži godišnji odmor i dr.);
- 17) pokretanje inicijative, sprovođenje prethodnog postupka i davanje ocene preostale radne sposobnosti pri upućivanju organima veštačenja PIO;
- 18) sprovođenje zdravstvenog vaspitanja radnika usmerenog na stvaranje i razvijanje svesti o potrebi zdravog načina života i rada kao i na odvrćanje od štetnih navika, običaja i ponašanja na radu;
- 19) učestvovanje u realizaciji ovog programa i koordiniranje i sprovođenje naučnoistraživačkih aktivnosti u oblasti zdravstvene zaštite radnika na području za koje je zavod osnovan;
- 20) stručno usavršavanje zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika u oblasti medicine rada;
- 21) učestvovanje u planiranju i programiranju rada i razvoja medicine rada na svom području;
- 22) koordiniranje aktivnosti i pružanje stručnometodološke pomoći zdravstvenim ustanovama u sprovođenju ovog programa;
- 23) pružanje hitne medicinske pomoći povređenim i akutno obolelim radnicima na radnom mestu;
- 24) vrši dijagnostiku, lečenje i rehabilitaciju obolelih i povređenih radnika iz grana medicine, odnosno stomatologije iz koje zavod obavlja zdravstvenu delatnost.

3. Klinički centar Srbije (Institut za medicinu rada)

Zadaci Kliničkog Centra Srbije (odnosno njegove organizacione jedinice - Instituta za medicinu rada) u sprovođenju ovog programa jesu:

- 1) planiranje, organizovanje, sprovođenje i evaluiranje mera, aktivnosti i postupaka u oblasti zdravstvene zaštite radnika;
- 2) utvrđivanje stručno-medicinskih i doktrinarnih stavova u oblasti medicine rada i pružanje stručno-metodološke pomoći u njihovom sprovođenju;
- 3) praćenje sprovođenja, predlaganje mera za unapređenje organizacije i rada zdravstvenih ustanova u oblasti zdravstvene zaštite radnika i koordinacija njihovog rada;
- 4) utvrđivanje i obezbeđivanje primene jedinstvene metodologije i postupaka u programiranju, planiranju i sprovođenju mera preventivne zdravstvene zaštite radnika;
- 5) vrši ispitivanja, uvođenje novih metoda i primenu novih metoda prevencije, dijagnostike, lečenja i rehabilitacije u oblasti medicine rada;
- 6) prati savremena dostignuća u oblasti organizacije medicine rada i predlaže zdravstvene standarde za njeno unapređivanje i razvoj;
- 7) izučava sve faktore profesionalnih rizika, vrši njihovu identifikaciju i kvantifikaciju, predlaže mere zaštite i kontroliše sprovođenje tih mera;

- 8) vrši zdravstvene i druge preglede i merenja u vezi sa jonizujućim i nejonizujućim zračenjima u zdravstvenoj zaštiti;
- 9) obavlja stručno medicinske postupke i aktivnosti u vezi sa utvrđivanjem radnih mesta, odnosno poslova sa posebnim uslovima rada i radnih mesta, odnosno poslova na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem;
- 10) predlaže i sprovodi preventivne lekarske preglede radnika koji rade na radnim mestima s posebnim uslovima rada;
- 11) predlaže i primenjuje kriterijume za ocenu sposobnosti za upravljanje motornim vozilima za amatere i radne sposobnosti za vozače profesionalce i ocenjuje sposobnost u drugom stepenu u skladu sa propisima o bezbednosti saobraćaja;
- 12) prati epidemiološku situaciju na teritoriji Republike u oblasti profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom i povreda na radu i predlaže mere za njihovo sprečavanje i smanjivanje;
- 13) ocenjuje radnu sposobnost obolelih od profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom, opštih oboljenja i posledica povreda na radu i van rada;
- 14) vrši ocenjivanje radne i opšte životne sposobnosti, procenjivanje telesnog oštećenja i druga veštačenja na zahtev sudova, poslodavaca i drugih pravnih lica za sporove u vezi sa radnim odnosom;
- 15) predlaže kriterijume za ocenjivanje privremene nesposobnosti za rad zbog bolesti i povreda i učestvuje u oceni privremene sprečenosti za rad u drugom stepenu;
- 16) arbitrira u spornim slučajevima iz domena ocene radne sposobnosti;
- 17) proučava metode i učestvuje u organizaciji i sprovođenju medicinske rehabilitacije radnika obolelih od profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom i s posledicama povrede na radu;
- 18) proučava, predlaže i organizuje sprovođenje mera za prevenciju invalidnosti i unapređenja radne sposobnosti radnika;
- 19) organizuje praćenje i prati zdravstveno stanje invalida rada u procesu njihovog osposobljavanja za dalji rad i predlaže odgovarajuće mere;
- 20) prati i proučava zdravstveno stanje i zdravstvenu zaštitu radnika, razvoj i primenu savremenih dostignuća medicinskih i drugih nauka i sprovodi školovanje, stručno usavršavanje, specijalizaciju i užu specijalizaciju zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika;
- 21) predlaže i sprovodi naučnoistraživačke programe i projekte (primenjena, razvojna i bazična naučna istraživanja) u oblasti zdravstvene zaštite radnika, i koordinira rad učesnika u istraživanju;
- 22) vrši uže specijalizovane, preventivne, dijagnostičke i terapijske zdravstvene usluge u ambulantnim, polikliničkim i bolničkim uslovima;
- 23) kao Centar saradnik SZO za medicinu rada sprovodi preporuke SZO;
- 24) ostvaruje saradnju sa zdravstvenim, naučnim, edukativnim i drugim ustanovama, organizacijama, zajednicama i fondovima u zemlji i inostranstvu;

25) vrši evaluaciju sprovođenja ovog programa i pojedinih mera, aktivnosti i postupaka utvrđenih ovim programom.